

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ιωάννου Γενναδίου 14 (115 21)**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

**ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΥΠΟΒΟΗΘΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ
6.11.2002**

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο πραγματεύεται ένα ιδιαίτερα δύσκολο και περίπλοκο θέμα, η γνώση και εμπειρία επί του οποίου είναι πολύ περιορισμένες. Ο όλος προβληματισμός απαιτεί επιστημονική γνώση, κατανόηση των επί μέρους περιπτώσεων, ώστε αυτές να βοηθηθούν η προληφθούν εγκαίρως, και σαφή προσδιορισμό των ηθικών αρχών επί τη βάσει των οποίων θα γίνει η νομοθετική ρύθμιση. Δεδομένου μάλιστα ότι η ανάπτυξη και εφαρμογή των αναπαραγωγικών τεχνικών στην κλινική πράξη αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, με μεγάλη όμως δυναμική διαδόσεως, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η κάθε απόφασή μας σχετίζεται και επηρεάζει διαχρονικές διατάξεις και αρχές του οικογενειακού δικαίου και της συναφούς οικογενειακής ηθικής, ενώ εξάλλου δεν μπορεί να παραθεωρηθεί από τον κοινό νομοθέτη η συνταγματική επιταγή (άρθρο 21 παρ. 1) για την προστασία από την πολιτεία του θεσμού του γάμου και της οικογένειας.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η νομοθετική ρύθμιση του εν λόγω θέματος, που είναι οπωσδήποτε επιτακτική, απαιτεί προσοχή, μεθοδικότητα, υπομονή, συνεργασία με επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, ανοιχτό διάλογο στην επεξεργασία του σχεδίου νόμου και φυσικά επάρκεια χρόνου.

Είναι οπωσδήποτε επαινετή η προσπάθεια και πρωτοβουλία της Κυβερνήσεως να ρυθμίσει νομοθετικά μια επικρατούσα πλέον κατάσταση, σε έναν τόσο ευαίσθητο χώρο, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για κάτι τέτοιο.

Για τους λόγους αυτούς, η Ιερά Σύνοδος ζήτησε, στις 16.9.2002, λόγω της ιδιαίτερης σπουδαιότητας του συγκεκριμένου νομοσχεδίου.

- α)** να δοθεί περισσότερος χρόνος επεξεργασίας των λεπτομερειών του,
- β)** να υπάρξει κατά το δυνατόν ευρύτερη κάλυψη απόψεων και
- γ)** να συζητηθεί στην ολομέλεια της Βουλής.

B. ΘΕΜΑΤΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Το νομοσχέδιο παρουσιάζει μία αναπάντεχη καινοτομία, ονομάζοντας το προεμφυτευτικό έμβρυο «γεννητικό υλικό» (άρθρα 1456, 1459 ΑΚ), το δε Υπουργείο Δικαιοσύνης, στο Δελτίο Τύπου της 19ης Σεπτεμβρίου 2002, διατείνεται ότι *"ο όρος 'γεννητικό υλικό' που χρησιμοποιείται στο νομοσχέδιο είναι καθιερωμένος στην επιστήμη και αναφέρεται μόνο σε γονιμοποιημένα ωάρια και όχι σε έμβρυα"* (σημείο 6).

Ο διεθνώς καθιερωμένος επιστημονικά όρος είναι «γενετικό υλικό» (εκ του ρήματος γίνομαι) και προσδιορίζει το DNA, δηλαδή ένα μακρομόριο, στην δε Αγγλική μεταφράζεται ως genetic material. Είναι αληθές ότι καταχρηστικώς ο όρος αυτός χρησιμοποιείται ενίοτε για να προσδιορίσει τους γαμέτες (ωάριο και σπερματοζώαριο), ποτέ όμως τον ζυγώτη (αυτός συχνά ονομάζεται γονιμοποιημένο ωάριο) ή πολύ περισσότερο το λεγόμενο προεμφυτευτικό έμβρυο, στο οποίο αναφέρεται το σχέδιο νόμου.

Ο όρος «γεννητικό υλικό» δεν χρησιμοποιείται σε κανένα νομοθετικό κείμενο στον Ευρωπαϊκό χώρο, εις δε τον Αγγλικό κώδικα πρακτικής που εκπόνησε η Αρχή Γονιμοποίησης και Εμβρυολογίας γίνεται αναφορά σε «γαμέτες και έμβρυα».

Εκτός τούτου και από την εισηγητική έκθεση αλλά και από το Δελτίο Τύπου διαφαίνεται μία τάση υποβιβασμού της αξίας του εμβρύου, αφού άλλοτε μεν χαρακτηρίζεται ως «γονιμοποιημένο ωάριο» (άρθρο 1458 ΑΚ), αφήνοντας την εντύπωση ότι πρόκειται περί κυττάρου αναλόγου προς το σπερματοζώαριο και το ωάριο, άλλοτε δε ως «γεννητικό υλικό», εξυπονώντας ότι είναι κάτι άνευ ιδιαιτέρας αξίας και ιερότητας. Με τον τρόπο αυτόν θα μπορούσε να ανοίξει ο δρόμος για πειραματισμούς η και καταστροφή του εμβρύου, ενδεχομένως δε και για μελλοντικές γενετικές παρεμβάσεις.

Έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι ο όρος «γεννητικό υλικό» χρησιμοποιήθηκε από τους συντάκτες του νομοσχεδίου για να αποφευχθούν παρεξηγήσεις, μια που το προεμφυτευτικό έμβρυο δεν είναι διαμορφωμένο και εξεικονισμένο, αλλά μορφολογικά συνιστά ένα κυτταρικό άθροισμα που αποτελείται από 16 ή και 32 κύτταρα. Ανάλογη όμως παρεξήγηση μπορεί να γίνει και με τον όρο «γονιμοποιημένο ωάριο», αφού έτσι προκαλείται η εσφαλμένη εντύπωση ότι πρόκειται περί ενός κυττάρου, του ωαρίου, που μόλις γονιμοποιήθηκε.

Η ανακρίβεια αυτή οδηγεί και σε περαιτέρω υποτιμητικές για τον άνθρωπο διατυπώσεις, όπως «πλεονάζον» γεννητικό υλικό (άρθρο 1459 ΑΚ), που και αυτός αναφέρεται στα υπεράριθμα κατεψυγμένα έμβρυα (διεθνώς surplus embryos) λόγω εξωσωματικής γονιμοποίησης.

Η Εκκλησία εμμένει στο συγκεκριμένο σημείο της ακριβούς ορολογίας, διότι πιστεύει ότι η ταύτιση του ανθρώπου, έστω σε κάποια φάση της εμβρυϊκής εξέλιξής του, με «υλικό» είναι ανεπίτρεπτα μειωτική της αξίας του.

Νομοθεσία άλλων χωρών

Η Αγγλία (1990), Γερμανία (1990), Γαλλία (1994), Ελβετία (1998) χρησιμοποιούν τον όρο «έμβρυο».

Η Ισπανία (1988) τον όρο «προέμβρυο».

Η Αυστρία (1994) υιοθετεί τον όρο «ικανό προς ανάπτυξη ωάριο».

ΠΡΟΤΑΣΗ

Οι ακριβείς όροι είναι γαμέτες για τα ωάρια και σπερματοζωάρια και έμβρυο ή προεμφυτευτικό έμβρυο ή έμβρυο in vitro (υπάρχει και στη Σύμβαση περί Βιοϊατρικής του Ονιέδο) για τα έμβρυα προ της εμφυτεύσεως.

Γ. ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΡΘΡΟ 1455

Θετικά στοιχεία

A. Το άρθρο απαγορεύει την αλόγιστη χρήση των πάσης φύσεως αναπαραγωγικών τεχνικών επιτρέποντας την εφαρμογή τους μόνο σε περιπτώσεις στειρότητας ή κινδύνου μετάδοσης κληρονομικής ασθένειας.

B. Εισάγεται περιορισμός ηλικίας της μητέρας ώστε να αποκλεισθούν ακραίες εφαρμογές (τεκνοποίηση υπερηλίκων).

Γ. Απαγορεύεται η αναπαραγωγική κλωνοποίηση και η επιλογή φύλου.

Δ. Στην εισηγητική έκθεση, όχι όμως και στον νόμο, γίνεται αναφορά και λαμβάνεται υπόψη το «συμφέρον του τέκνου».

E. Διαγράφηκε από την εισηγητική έκθεση το ότι η διάταξη όπως είναι διατυπωμένη επιτρέπει την θεραπευτική κλωνοποίηση. Συνεπώς το άρθρο δεν ρυθμίζει την θεραπευτική κλωνοποίηση, για την οποία, όπως και για τα πειράματα επί των εμβρύων, απαιτείται ειδικός νόμος.

Σημεία που δικαιολογούν επιφυλάξεις

Το γεγονός ότι το νομοσχέδιο επιτρέπει την τεχνητή γονιμοποίηση και την επιλογή φύλου στις περιπτώσεις κινδύνου μετάδοσης κληρονομικών ασθενειών ή φυλοσύνδετων νοσημάτων αντίστοιχα συνεπάγεται καταστροφή των προβληματικών εμβρύων, κάτι που η Εκκλησία, παρά τη συμπάθεια και τη φιλόνητη διάθεσή της, αδυνατεί να αποδεχθεί, δεδομένου ότι αντίκειται στη διδασκαλία της, σύμφωνα με την οποία το έμβρυο είναι τέλειος άνθρωπος κατά την ταυτότητα, αν και διαρκώς τελειούμενος κατά την φαινοτυπική έκφραση και οργάνωση.

Σχόλιο

Το άρθρο είναι απόλυτα συμβατό με τις περισσότερες Ευρωπαϊκές νομοθεσίες (Γερμανία, Γαλλία, Ελβετία κ.λπ.)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ως όρος εφαρμογής του νόμου πρέπει να θεσπισθεί, σε αρμονία προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις του Α.Κ. ως προς την επιμέλεια του προσώπου ή την υιοθεσία κ.λπ., το συμφέρον του αναμενόμενου τέκνου.

ΑΡΘΡΟ 1456 (ετερόλογη γονιμοποίηση, τεκνοποίηση άγαμης μητέρας)

Θετικά στοιχεία

Η διαδικασία της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής απαιτεί έγγραφη συναίνεση των προσώπων που επιθυμούν να αποκτήσουν τέκνο, ως απόδειξη της ανάληψης ευθύνης από μέρους τους.

Σημεία που δικαιολογούν επιφυλάξεις

A. Το άρθρο αυτό εισάγει έμμεσα την ιδέα της ετερόλογης γονιμοποίησης (με σπέρμα τρίτου δότη), όπως αυτό διατυπώνεται με σαφήνεια στην εισηγητική έκθεση.

B. Επίσης επιτρέπει την τεκνοποίηση άγαμης γυναίκας, με ή χωρίς μόνιμο σύντροφο (αυτό διατυπώνεται στην εισηγητική έκθεση), και χωρίς αναφορά -στην περίπτωση του συντρόφου-, στον ομόλογο ή ετερόλογο χαρακτήρα της γονιμοποίησης.

Γ. Η εμβρυομεταφορά ονομάζεται «μεταφορά γεννητικού υλικού».

Δ. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση, η διάταξη έμμεσα εξυπονοεί ετερόφυλα ζεύγη. Επειδή όμως παραμένει το ενδεχόμενο δημιουργίας οικογενειακού πυρήνα ομοφυλοφιλικού χαρακτήρα, νομίζουμε ότι θα πρέπει να υπάρξει σαφής αποκλεισμός τέτοιας δυνατότητας στο κείμενο του νόμου.

Ε. Η μόνη δικλείδα ασφαλείας είναι το συμβολαιογραφικό έγγραφο. Πώς όμως προκύπτει ότι ο συμβολαιογράφος έχει αρμοδιότητες και ειδικές γνώσεις να κρίνει κατά περίπτωση;

ΣΤ. Στην εισηγητική έκθεση, και πιο συγκεκριμένα στο τέλος του σχολίου του παρόντος άρθρου, αναφέρεται ότι «ο όρος γεννητικό υλικό χρησιμοποιείται συμβατικά για να υποδηλώσει τόσο τους γαμέτες (σπέρμα και ωάριο) όσο και το γονιμοποιημένο ωάριο».

Σχόλιο

A. Η ετερόλογη γονιμοποίηση θα μπορούσε να οδηγήσει στα παρακάτω προβλήματα:

1) Θεωρητικά, στο να γεννηθούν παιδιά με πέντε γονείς· τους δύο που είχαν την βούληση, την γυναίκα που έδωσε το ωάριο, τον άνδρα που έδωσε το σπέρμα και την μητέρα που πρόσφερε την μήτρα,

2) στο φαινόμενο εξασθένησης ή και αμφισβήτησης της σχέσης γονέως-παιδιού ή μη ισοδύναμης σχέσης των δύο γονέων με το παιδί -αφού ο ένας εκ των γονέων είναι φυσικός γονέας και ο άλλος επέχει θέση πατριού ή μητριάς (ο πατέρας είναι λιγότερο πατέρας από όσο μητέρα είναι η μητέρα).

3) στο ενδεχόμενο δημιουργίας αδελφών (π.χ. από τον ίδιο πατέρα) αγνώστων μεταξύ τους, λόγω ανωνυμίας του δότη (άρθρο 1460 ΑΚ).

4) Κάθε μορφή ετερόλογης γονιμοποίησης στην ουσία προκαλεί υποβιβασμό της εννοίας της μητρότητας και της πατρότητας, διατάραξη της ισοτιμίας τους και, επειδή παρεμβάλλει τρίτο πρόσωπο στην ιερή διαδικασία της ανθρώπινης αναπαραγωγής, υποβαθμίζει και το μυστήριο του γάμου.

Β. Η εκτός γάμου συμβίωση δεν αποτελεί τρέχουσα πραγματικότητα στην Ελλάδα, με συνέπεια να μην έχουν ρυθμισθεί σχετικά νομοθετικά θέματα οικονομικής φύσεως (διατροφής, κληρονομικής διαδοχής, συνταξιοδοτήσεως, φορολογίας κ.λπ.) στη σχέση των συμβιούντων. Αυτό από μόνο του δεν δικαιολογεί την προσφυγή των συμβιούντων σε μεθόδους υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

Γ. Επί πλέον, η συγκεκριμένη διάταξη υποβαθμίζει τη μοναδική αξία του γάμου και την εξισώνει αντισυνταγματικά με τις άνευ δεσμεύσεων μη νόμιμες συμβιώσεις.

Η όλη ρύθμιση για άγαμες μητέρες ή μονογονεϊκές οικογένειες:

1) αντίκειται στην πρόνοια του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος που επιβάλλει στην πολιτεία την προστασία του γάμου και της οικογένειας και

2) αντίκειται στο συμφέρον του τέκνου που θα «κληθεί» να ζήσει χωρίς πατέρα (ή χωρίς νόμιμο πατέρα). Με τον τρόπο αυτόν, ενώ λαμβάνεται υπόψη η επιθυμία της γυναίκας-μητέρας, δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

Δ. Το άρθρο πρέπει να διατυπωθεί έτσι ώστε να αποκλεισθούν όλα τα ενδεχόμενα δημιουργίας νέων μορφών οικογένειας, που ενδεχομένως θα διευκόλυναν τη θεσμοθέτηση παρά φύση συμβιώσεων και τεκνοποιίας, με καταστροφικές ψυχολογικές συνέπειες στο παιδί και ανυπολόγιστες στην κοινωνία.

Ε. Το επιχείρημα ότι επειδή επιτρέπεται η υιοθεσία από άγαμη γυναίκα πρέπει να επιτραπεί και η τεκνοποίηση δεν είναι ισχυρό, διότι στην πρώτη περίπτωση το παιδί ήδη υπάρχει και υιοθετείται, ενώ στη δεύτερη δημιουργούμε παιδί εκ προοιμίου ορφανό από πατέρα.

ΣΤ. Το συγκεκριμένο άρθρο έρχεται σε αντίθεση με το προηγούμενο, αφού η άγαμη γυναίκα δεν προσφεύγει στην τεχνητή γονιμοποίηση λόγω στειρότητας, όπως απαιτεί το άρθρο 1455, αλλά κινούμενη από προσωπική επιθυμία και μόνον.

Z. Η χρήση ενός και του αυτού όρου (γεννητικό υλικό) για να περιγράψει τους γαμέτες και τα προεμφυτευτικά έμβρυα, υπαινίσσεται ότι αμφότερα ανήκουν στην ίδια κατηγορία, έχουν την ίδια αξία και συνεπώς ή απώλεια ενός ωαρίου ή σπερματοζωαρίου είναι ίσης βαρύτητας με την καταστροφή ενός προεμφυτευτικού εμβρύου. Αυτός είναι ο λόγος που για την Εκκλησία, η χρήση των ακριβών και ορθών όρων είναι υποχρεωτική, η δε καταχρηστική και «συμβατική» επικίνδυνη.

Νομοθεσία άλλων χωρών

Αγγλία, Γαλλία, Ελβετία, Ισπανία, Γερμανία, Αυστρία, Νορβηγία (μόνο μεταξύ εγγάμων και συμβιούντων ατόμων)

Στις νομοθεσίες των περισσότερων Ευρωπαϊκών χωρών γίνεται σαφής ή και εκτενής αναφορά στο συμφέρον του παιδιού (Αγγλία, Ελβετία).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. Να εξαιρεθούν τα εδάφια που αναφέρονται στη δυνατότητα τεκνοποίησης εκτός θεσμοθετημένου γάμου.

B. Αν τελικά δεν υιοθετηθεί η πρόταση A, τότε:

1) Δεν αρκεί η συναίνεση των ενδιαφερομένων. Χρειάζεται και δικαστική απόφαση που θα διαπιστώνει τη συνδρομή των όρων του νόμου και το συμφέρον του μελλογεννήτου τέκνου (όπως και στην υιοθεσία, πολύ περισσότερο διότι οι προκείμενες περιπτώσεις είναι μείζονος σπουδαιότητας).

2) τουλάχιστον να ορισθεί με σαφήνεια ότι απαγορεύεται η τεκνοποίηση στην περίπτωση που ο σύντροφος είναι του ίδιου φύλου, ώστε να μεταφερθεί ο έλεγχος από τον συμβολαιογράφο στον δικαστή.

Γ. Ο όρος «μεταφορά του γεννητικού υλικού» να αντικατασταθεί με τον όρο «εμβρυομεταφορά».

ΑΡΘΡΟ 1457 (γονιμοποίηση με σπέρμα αποθανόντος συζύγου)

Θετικά στοιχεία

Η δυνατότητα κυοφορίας εμβρύων που έχουν ήδη δημιουργηθεί με σκοπό να εμφυτευθούν στη γυναίκα σε μεταγενέστερες απόπειρες του ζεύγους.

Σημεία που δικαιολογούν επιφυλάξεις

A. Το άρθρο ενέχει νομιμοποίηση των εξώγαμων συμβιώσεων, οι οποίες εμμέσως και κατά παράβαση της παραπάνω συνταγματικής επιταγής (άρθρο 21 παρ. 1) αναβαθμίζονται νομικά σε τάξη νόμιμης οικογένειας.

B. Δεν γίνεται πουθενά αναφορά, ούτε στην εισηγητική έκθεση, στο συμφέρον του παιδιού.

Σχόλιο

Ολόκληρη η φιλοσοφία του άρθρου υποψιάζει, δεδομένου ότι οι περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται είναι ελάχιστες. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να γεννηθεί ένας άνθρωπος με δεδομένη την ορφάνια, συνήθως από πατέρα, δίχως φυσικά να ερωτηθεί, ως καρπός μιας εγωκεντρικής επιθυμίας της μητέρας του.

Νομοθεσία άλλων χωρών

Γερμανία, Ιταλία (άμεση απαγόρευση)

Αυστρία, Νορβηγία, Ελβετία, Γαλλία (έμμεση απαγόρευση)

Ισπανία, Αγγλία (υπό όρους)

ΠΡΟΤΑΣΗ

A. Να αποσυρθεί το άρθρο.

B. Αν τελικά δεν αποσυρθεί, τότε:

1) να επιτραπεί μόνον σε περίπτωση νόμιμου γάμου και στην περίπτωση που υπάρχει ήδη έμβρυο και όχι μόνο σπέρμα και

2) αντί απλού συμβολαιογραφικού εγγράφου να απαιτείται απόφαση δικαστηρίου με βασικό κριτήριο το συμφέρον του τέκνου.

ΑΡΘΡΟ 1458 (παρένθετη μητρότητα)

Θετικά στοιχεία

A. Το ενδιαφέρον της πολιτείας να διευκολύνει γυναίκες που αδυνατούν να τεκνοποιήσουν.

B. Η προϋπόθεση της δικαστικής άδειας με τους όρους που προτείνονται.

Σημεία που δικαιολογούν επιφυλάξεις

A. Τα ποικίλα νομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, συνήθως ιδιαίτερα δυσεπίλυτα ή και συχνά άλυτα, προβλήματα που δημιουργεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο στις σχέσεις των γονέων και την διαμόρφωση του παιδιού.

B. Το ότι η παρένθετη μητρότητα απαγορεύεται σε όλες σχεδόν τις Ευρωπαϊκές χώρες με εξαίρεση την Αγγλία.

Γ. Δεδομένου ότι η Ελλάδα θα είναι μία από τις ελάχιστες χώρες που παρέχουν την παραπάνω δυνατότητα, το νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει τίποτε σχετικό με το ενδεχόμενο χρήσεως της μεθόδου από αλλοδαπές γυναίκες στη χώρα μας.

Δ. Δεν γίνεται καμία αναφορά στο θέμα της εμπορευματοποίησης της όλης διαδικασίας και δεν λαμβάνεται κανένα μέτρο για την προστασία από ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Σχόλια

A. Η δυνατότητα κυοφορίας από φέρουσα η υποκατάστατη μητέρα μπορεί μεν να έχει τη θετική της πλευρά κατά το ότι εξυπηρετείται έτσι η κυοφορία, επειδή όμως ο αναπτυσσόμενος σύνδεσμος με το έμβρυο κατά την κύηση είναι ουσιαστικό και αναπόσπαστο μέρος, όχι μόνο της μητρότητας, αλλά και της εμβρυϊκής ανάπτυξης, η συνέχιση της σχέσεως φέρουσας μητέρας-παιδιού αδικεί τους γενετικούς γονείς, η διακοπή της αδικεί τη φέρουσα μητέρα, αμφότερες δε οι λύσεις αδικούν προ πάντων το παιδί, διασαλεύοντας έτσι την οικογενειακή συνοχή.

B. Επί πλέον η παρεμβολή της φέρουσας μητέρας στην ιερή σχέση των γενετικών γονέων με το παιδί δεν είναι άμοιρη συνεπειών. Έτσι:

1) Τι θα συμβεί στην περίπτωση που, οι γενετικοί γονείς πεθάνουν ή ύστερα από προγεννητικό έλεγχο η από κάποια άλλη αιτία (π.χ. διαζύγιο), οι μεν γενετικοί γονείς επιθυμούν την διακοπή της κύησης η δε κυοφορούσα μητέρα την αρνείται;

2) Πώς μπορούν να ρυθμισθούν προβλήματα που ανακύπτουν από την απρόσεκτη ζωή της κυοφορούσας (π.χ. κάπνισμα, χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών, υπερβολικές και μη προσεκτικές δραστηριότητες κ.λπ.), ή από άγχη, εντάσεις, ψυχικές αστάθειες και ανωμαλίες που σίγουρα επηρεάζουν το έμβρυο ή από ξαφνική σοβαρή ασθένεια κ.λπ.;

3) Η παρένθετη μητρότητα αποτελεί αμειβόμενη προσφορά η πράξη συναλληλίας; και αν ισχύει το πρώτο, ποιοι όροι προσδιορίζουν την αμοιβή η τις υποχρεώσεις της κυοφορούσας απέναντι στους γονείς και αντιστρόφως;

4) Η γυναίκα που θα κυοφορήσει το παιδί είναι λίγο απίθανο να είναι ήδη μητέρα που έχει γεννήσει τα δικά της παιδιά και έχει ικανοποιήσει την ανάγκη της μητρότητας (εκτός αν είναι συγγενής η πρόκειται να αμειφθεί ικανοποιητικά, ποιος ο λόγος να υποβληθεί στην ταλαιπωρία της εγκυμοσύνης;). Η λογική και η εμπειρία λέγουν ότι το πιθανότερο είναι η φέρουσα μητέρα να είναι γυναίκα που δεν της έχει δοθεί η δυνατότητα της κυοφορίας. Αυτό όμως αυξάνει την πιθανότητα έντονου συνδέσμου με το παιδί, με απρόβλεπτες συνέπειες και συναισθηματικές η πρακτικές δυσκολίες ή εισάγει τον πειρασμό της κυοφορίας με αμοιβή, από γυναίκες με οικονομική ανάγκη, πράγμα που δύσκολα ελέγχεται.

5) Τέλος το γεγονός ότι οι υπόλοιπες χώρες δεν επιτρέπουν κάτι αντίστοιχο θα διευκόλυνε το φαινόμενο του αναπαραγωγικού τουρισμού, μια που γονείς άλλων χωρών στις οποίες απαγορεύεται η παρένθετη μητρότητα θα μπορούσαν να προσφύγουν στην Ελλάδα για να αναθέσουν την κυοφορία του παιδιού τους σε γυναίκα που ζει στη χώρα μας.

Γ. Η εμπειρία των άλλων χωρών θα μπορούσε να γίνει και δική μας εμπειρία. Η πρωτοπορία στο σημείο αυτό είναι άκριτη και αδικαιολόγητη.

Νομοθεσία άλλων χωρών

Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία, Νορβηγία, Ελβετία, Γαλλία (απαγόρευση)

Αγγλία (επιτρέπεται υπό όρους)

ΠΡΟΤΑΣΗ

Να αποσυρθεί το άρθρο και η ρύθμιση αυτή να γίνει σε ευθετότερο χρόνο, κυρίως για να εντοπισθούν οι εξαιρετικές προϋποθέσεις υπό τις οποίες και μόνον θα παρέχεται άδεια του δικαστηρίου.

ΑΡΘΡΟ 1459 (κρυοσυντηρημένα έμβρυα)

Θετικά στοιχεία

A. Η πολιτεία βάζει μία τάξη σε ένα πρόβλημα που ήδη υπάρχει.

B. Δίδεται προτεραιότητα στο να οδηγηθούν τα έμβρυα σε αναπτυγμένη ζωή και όχι να χρησιμοποιηθούν για πειράματα ή να καταστραφούν.

Σημεία που δικαιολογούν επιφυλάξεις στην Εκκλησία

A. Δημιουργούνται προϋποθέσεις πλεοναζόντων εμβρύων.

B. Το νομοσχέδιο νομιμοποιεί την καταστροφή των εμβρύων.

Γ. Χρησιμοποιείται ο όρος «γεννητικό υλικό» προκειμένου να περιγράψει τα προεμφυτευτικά έμβρυα.

Δ. Στην εισηγητική έκθεση γίνεται λόγος για χρησιμοποίηση των εν λόγω εμβρύων σε πειράματα που περιλαμβάνουν και θεραπευτική κλωνοποίηση. Αυτό μάλιστα γίνεται σε αναφορά με την τρίτη παράγραφο του άρθρου 1455, το σχόλιο επί του οποίου όμως έχει εξαλειφθεί από την τελευταία έκδοση του νομοσχεδίου.

Σχόλια

A. Τα ατυχώς αποκαλούμενα «πλεονάζοντα έμβρυα» διατηρούνται σε κατάψυξη είτε προς μελλοντική χρήση από τους φυσικούς γονείς, είτε προς δανεισμό σε υπογόνιμα ζευγάρια, είτε για επιτέλεση επί αυτών πειραμάτων, είτε για να αποτελέσουν εργαστήρια οργανογενέσεως για την κάλυψη μεταμοσχευτικών αναγκών, είτε τέλος για να καταστραφούν. Η Εκκλησία θα μπορούσε μόνο το πρώτο να δεχθεί και υπό όρους το δεύτερο.

B. Η κατάψυξη των εμβρύων όμως συνδυάζεται και με άλλα αξεπέραστα προβλήματα. Για παράδειγμα:

1) σε περίπτωση θανάτου αμφοτέρων των γονέων, ποιος είναι αρμόδιος να καθορίσει την τύχη τους; Και τότε έχει κληρονομικά δικαιώματα το έμβρυο ή η γυναίκα που θα το κυοφορήσει και αν ναι, ποια είναι αυτά; και

2) πώς είναι δυνατόν αυτό το «γεννητικό υλικό», διότι έτσι ονομάζεται από τους συντάκτες του προσχεδίου και δεν θεωρείται ότι έχει ανθρώπινη ταυτότητα, να έχει κληρονομικά δικαιώματα;

Νομοθεσία άλλων χωρών

Ο Ελβετικός νόμος επιτρέπει να εξελιχθούν σε έμβρυα μόνον όσα ωάρια μπορούν να εμφυτευθούν. Συνεπώς δεν συνεπάγεται πλεονάζοντα έμβρυα.

Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι άμοιρο συνεπειών, διότι προκαλεί μαζική έξοδο των ενδιαφερομένων γυναικών σε γειτονικές χώρες στις οποίες η ιατρική διαδικασία δεν υπόκειται σε τόσους περιορισμούς.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. Να τηρηθούν από εδώ κι εμπρός τα όσα ισχύουν στην Ελβετία ώστε να μην επιβαρυνθεί η χώρα μας με το συγκεκριμένο πρόβλημα.

B. Στην περίπτωση που διατηρηθεί το άρθρο ως έχει, να απαλειφθεί από την εισηγητική έκθεση η άστοχη αναφορά στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 1455, διότι ούτε σε αυτήν ούτε και στην εισηγητική έκθεση γίνεται αναφορά στην θεραπευτική κλωνοποίηση.

Γ. Στην ίδια περίπτωση μετά την έκφραση: «για να τεκνοποιήσουν (πλεονάζον)» να προστεθεί «κατά προτεραιότητα:» και να αντικατασταθεί ο όρος «κρυοσυντηρημένο γεννητικό υλικό» από τον «κρυοσυντηρημένα προεμφυτευτικά έμβρυα».

ΓΕΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

A. Παρά το γεγονός ότι η αμεσότητα των προβλημάτων που σχετίζονται με τις αναπαραγωγικές τεχνικές απαιτεί γρήγορες νομοθετικές ρυθμίσεις, η λεπτότητα και η δυσκολία στην πρόβλεψη και αντιμετώπισή τους επιβάλλει μελέτη, συζήτηση και συστολή και όχι σπουδή, μονομέρεια και επιμονή.

B. Επειδή οι νέες εφαρμογές και τεχνολογίες δεν είναι ακόμη απόλυτα κατανοητές στις έννοιες, συνέπειες και δυνατότητές τους είναι καλύτερα να ξεκινήσουμε με προσεκτικές και ελαστικές ως προς τη δυνατότητα τροποποίησής τους διατάξεις ώστε σταδιακώς να προβούμε στη βελτίωσή τους.

Γ. Η μαθητεία στην εμπειρία και ο συντονισμός προς τις αποφάσεις των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών είναι απαραίτητα και αποδεικνύουν σύνεση. Αντίθετα η νομοθετική διαφοροποίηση δεν οδηγεί σε προοδευτικότητα αλλά σε ηθικές εκτροπές, κοινωνικά λάθη και νομικά αδιέξοδα.

Δ. Το προσχέδιο ως έχει έρχεται σε αντίθεση προς την Συνταγματική επιταγή (Άρθρο 21 παρ. 1) για την προστασία από την πολιτεία του θεσμού του γάμου και της οικογένειας. Στην ουσία νομιμοποιεί την εξώγαμη συμβίωση (Άρθρο 1457), χωρίς να την ρυθμίζει και χωρίς να την θέτει υπό την δικαστική άδεια.

Ε. Το επιχείρημα ότι έτσι ρυθμίζονται κάποιες ήδη υπάρχουσες περιπτώσεις, δεν είναι ισχυρό διότι με την ίδια λογική αυτά που τώρα αρνούμεθα να νομιμοποιήσουμε (π.χ. γεννήσεις τέκνων που προέρχονται από μη κατά φύση συμβιώσεις, π.χ. του ιδίου φύλου), θα μπορούσαμε να τα νομιμοποιήσουμε αργότερα.

ΣΤ. Είναι απαραίτητο να διατυπώνεται σαφώς στον νόμο, και όχι μία μόνον φορά στην εισηγητική έκθεση, η προτεραιότητα που δίδεται στο **συμφέρον του μελλονθέντη του τέκνου**.

Ζ. Είναι επίσης απαραίτητο, ο νόμος να καταδεικνύει τον σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής της, ώστε να εξαιρεθεί κάθε υποψία χρηστικής θεώρησής της.